

Skolelevers drogvanor 2015

Krokoms kommun

Dnr: RS/156/2016

Ansvarig: Lars Eriksson, Utvecklingsenheten, Region Jämtland Härjedalen

Databearbetning och författare av rapport:

Anna Werme, Utvecklingsenheten, Region Jämtland Härjedalen

Foto framsidan: Jabiru/Mostphotos

Innehåll

INLEDNING	4
Syfte och metod	4
Undersökningens upplägg och genomförande	5
RESULTAT	5
Tobak	5
Rökning och snusning	5
Vill sluta med tobak.....	7
Vattenpipa och e-cigarett.....	7
Alkohol.....	8
Alkoholkonsumenter och alkoholmängd	8
Intensiv-, hög- och riskkonsumenter	9
Anskaffning av alkohol.....	10
Konsekvenser av alkoholbruk.....	11
Narkotika, sniffning/boffning, läkemedel, dopning och spel	11
Narkotika.....	11
Sniffning/boffning, läkemedel och dopning	12
Spel om pengar	12
Debutålder och tillgänglighet	12
Riskuppfattning och attityder	14
Elevernas riskuppfattning	14
Elevernas uppfattning om föräldrars/vårdnadshavares attityder	15
Samband och riskfaktorer – i länet.....	16
SAMMANFATTANDE DISKUSSION	20
REFERENSER	22
BILAGA 1.....	23
Analys, tolkning och begränsningar	23

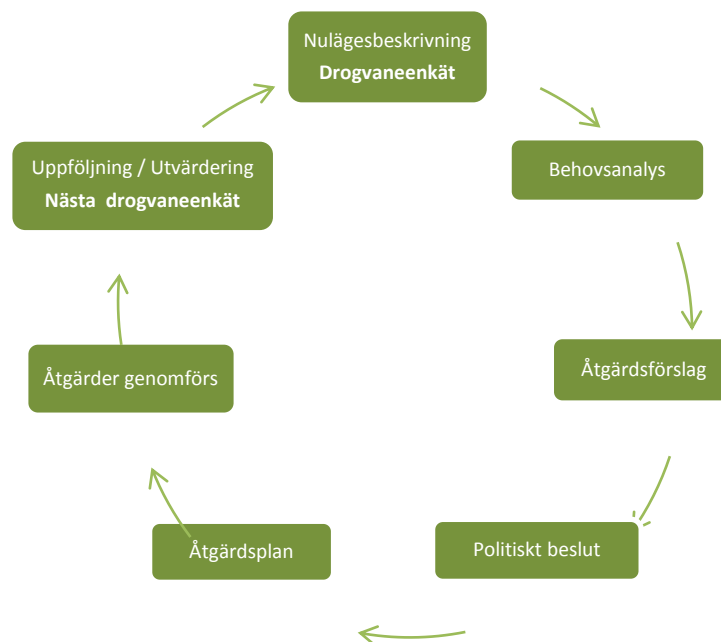
Inledning

Rapporten baseras på resultat från enkätundersökningen *Skolelevers drogvanor 2015* och redovisar ett nuläge samt utveckling över tid av drogvanor i årskurs 9 samt år 2 på gymnasiet i Krokoms kommun. Rapporten bidrar även med en sammanfattande diskussion med förslag på prioriterade områden för fortsatt drogförebyggande arbete.

Syfte och metod

Syftet med rapporten är att fungera som ett underlag för politiker och tjänstemän på kommunal och regional nivå, men även inom förenings- och näringsliv. Vidare är syftet att:

- ge en nulägesbild av drogvanesituationen samt belysa utvecklingen över tid i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet i Krokoms kommun
- ge underlag för prioriteringar och beslut gällande förebyggande åtgärder inom ANDT-området samt ett underlag för uppföljning i det förebyggande och främjande arbete som bedrivs
- belysa skillnader mellan olika grupper och långsiktigt bidra till ett underlag som främjar en jämlik hälsa

Figur 1. Arbetsprocess där drogvaneeundersökningen utgör en viktig del i form av kartläggning av nuläget samt som verktyg vid uppföljning och utvärdering.

Undersökningens upplägg och genomförande

Enkäten *Skolelevers drogvaner* genomförs varje år av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) på ett riksrepresentativt urval i årskurs 9 samt gymnasiets andra år. Jämtland Härjedalen genomförde år 2008 och år 2012 en totalundersökning, det vill säga enkäten skickades ut till alla elever i nämnda årskurser, för att få ett representativt resultat även på läns- och kommunnivå. I undersökningen år 2015, som denna rapport avser, gjordes ett utökat urval i länets kommuner med undantag av Ragunda kommun samt av gymnasiet i Härjedalens kommun. Ett utökat urval i undersökningen planeras fortsatt vart tredje år.

Svarsfrekvensen i länet var 95 procent i årskurs 9 och 90 procent i gymnasiet år 2. Tabellen nedan visar antalet bearbetade enkäter i undersökningen år 2015 i Krokoms kommun.

Tabell A. Antalet bearbetade enkäter år 2015 för respektive årskurs i Krokoms kommun.

	Årskurs 9	Gymnasiet år 2
Pojkar	48	21
Flickor	58	32
Totalt	106	53

Enkäten¹ innehåller 70 frågor som rör tobak, alkohol, sniffning, narkotika, läkemedel, spel om pengar samt frågor om skola, fritid och familj. Den besvarades under vecka 11-14 år 2015 och deltagandet var frivilligt. Eleverna besvarade enkäten i klassrummen under skrivningsliknande förhållanden och för att deras anonymitet skulle vara skyddad fick de själva stoppa formuläret i ett omärkt kuvert som de sedan klistrade igen.

För mer information angående analys, tolkning och begränsningar, se Bilaga 1.

Resultat

I detta avsnitt presenteras resultat från 2015 års undersökning i Krokoms kommun. Resultaten är indelade i teman utifrån olika droger, debut och tillgänglighet samt riskuppfattning och attityder. De skillnader som är statistiskt säkerställda (signifikanta) markeras med en asterisk (*).

Tobak

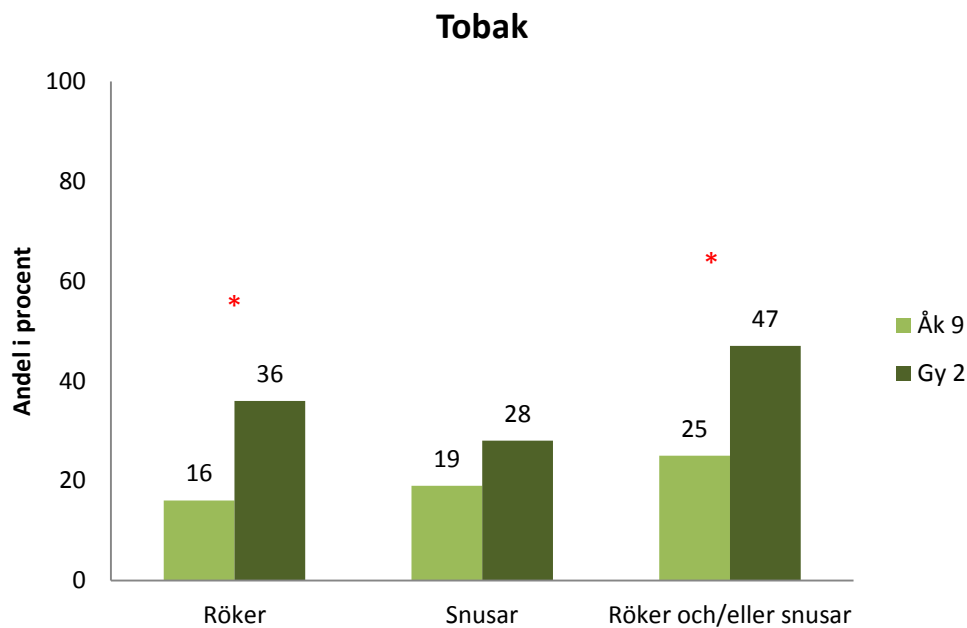
Rökning och snusning

I denna undersökning definieras rökare som de elever som uppgett att de *har rökt under de senaste 12 månaderna och att de fortfarande röker* (innefattar *varje dag, nästan varje dag, bara på fest* samt *bara ibland*). Andelen rökare är högre i gymnasiets år 2 än i årskurs 9.

¹ Enkäten går att finna i sin helhet på www.can.se

Snusare definieras som de elever som har uppgett att de har *snusat under de senaste 12 månaderna och att de fortfarande snusar (innefattar varje dag, nästan varje dag, bara på fest samt bara ibland)*. I årskurs 9 har andelen snusare ökat sedan mätningen år 2012, från 7 procent till 19 procent, vilket också är en högre andel än i länet i stort.

Sett till den totala tobakskonsumtionen finns en skillnad mellan årskurserna där en högre andel av eleverna i år 2 på gymnasiet än i årskurs 9 uppger att de röker *har rökt och/eller snusat under de senaste 12 månaderna och fortfarande använder tobak*.

Figur 2. Andel (%) som röker, snusar samt röker och/eller snusar. Uppdelat efter årskurs.

Andelen elever i årskurs 9 i Krokoms kommun som röker *varje dag/nästan varje dag* är 5 procent (5 elever), vilket är i nivå med länet i stort. I gymnasiet år 2 är antalet elever som uppger att de röker *varje dag/nästan varje dag* för litet för att redovisas. Största andelen rökare i den senare årskursen utgörs därmed av de elever som röker sällan (*bara vid fest/bara ibland*). Andel elever i årskurs 9 som rapporterar att de snusar *varje/nästan varje dag* är 9 procent (10 elever). Motsvarande andel i gymnasiet år 2 är 25 procent (13 elever), vilket är betydligt högre än andelen i länet i samma årskurs. Därmed är även andelen i år 2 på gymnasiet som uppger att de använder tobak (röker och/eller snusar) *varje/nästan varje dag* högre i kommunen än i länet, 32 procent mot 21 procent. Motsvarande andel i årskurs 9 i Krokoms kommun är 11 procent, vilket är i nivå med länet.

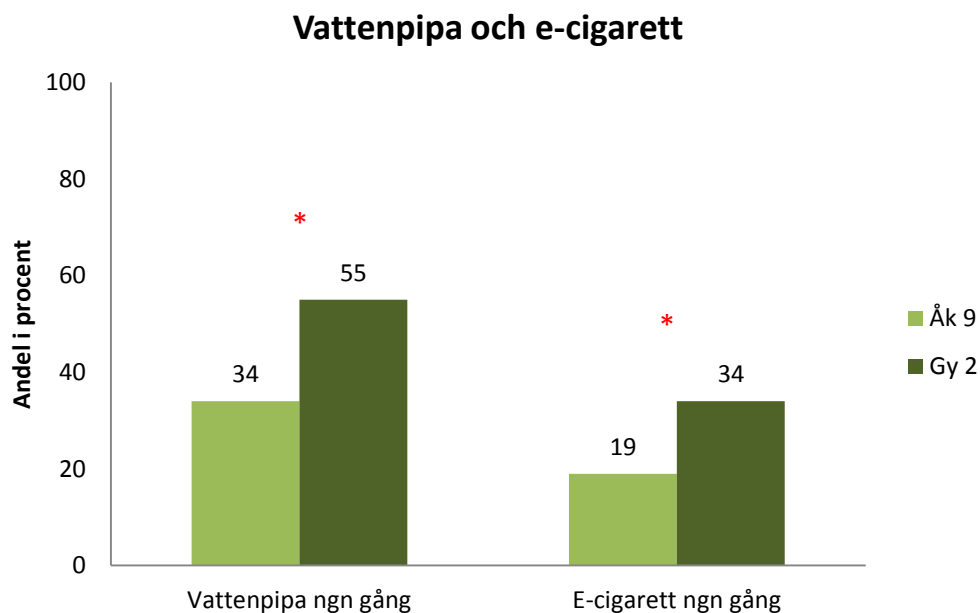
Vanligaste sättet för elever i årskurs 9 i länet att få tag på tobak är *från kompisar* eller *från annan person*. Elever i år 2 på gymnasiet får tag på tobak främst *från kompisar* eller *köper själva*.

Vill sluta med tobak

I enkäten ställs även frågan om eleverna vill sluta med tobak² och av de 17 elever som röker i årskurs 9 vill mer än hälften sluta röka nu eller sluta i framtiden. I andra året på gymnasiet vill 15 av de 19 elever som röker sluta nu eller i framtiden. Bland de 20 elever som snusar i årskurs 9 vill 8 sluta snusa nu eller sluta i framtiden. I gymnasiet år 2 vill 5 av 15 snusare sluta snusa i framtiden.

Vattenpipa och e-cigarett

I figur 3 redovisas andel elever i respektive årskurs som *har rökt vattenpipa någon gång* och andelen som *har använt e-cigarett*³ *någon gång*.

Figur 3. Andel (%) som har rökt vattenpipa någon gång samt andel som har använt e-cigarett någon gång. Uppdelat efter årskurs.

I årskurs 9 är andelen elever som någon gång har rökt vattenpipa högre i Krokoms kommun än motsvarande andel i länet. I gymnasiet år 2 finns ingen säkerställd skillnad mellan andelen elever i kommunen som rökt vattenpipa någon gång och motsvarande andel i länet.

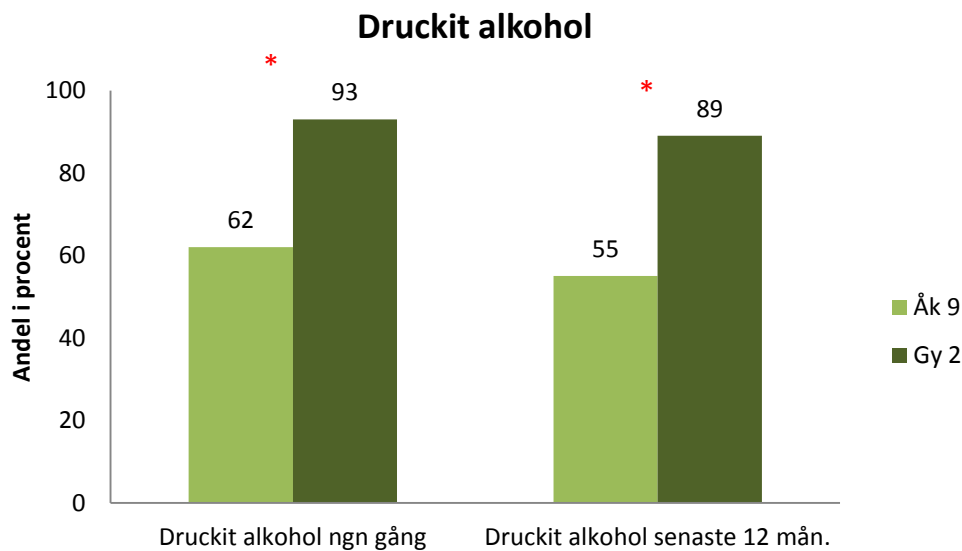
² Vid dessa frågor finns dock ett bortfall vilket bör beaktas.

³ En e-cigarett (elektronisk cigarett) liknar ofta en vanlig cigarett, men även andra utformningar finns. E-cigaretten innehåller inte tobak utan en vätska med olika smakämnen och kemikalier, däribland vanligen nikotin (Tobaksfakta, 2015)

Alkohol

Alkoholkonsumenter och alkoholmängd

Andelen elever i årskurs 9 som uppger att de har *druckit alkohol någon gång* är oförändrad sedan mätningen år 2012. I länet har motsvarande andel sjunkit under samma period. Andelen elever i kommunen, i båda årskurserna, som har druckit alkohol någon gång är även högre än motsvarande andel i länet i stort. I undersökningen definieras *alkoholkonsumenter* som de elever som uppger att de har *druckit alkohol under de senaste 12 månaderna*. Även denna andel är högre i kommunen än i länet, i båda årskurserna.

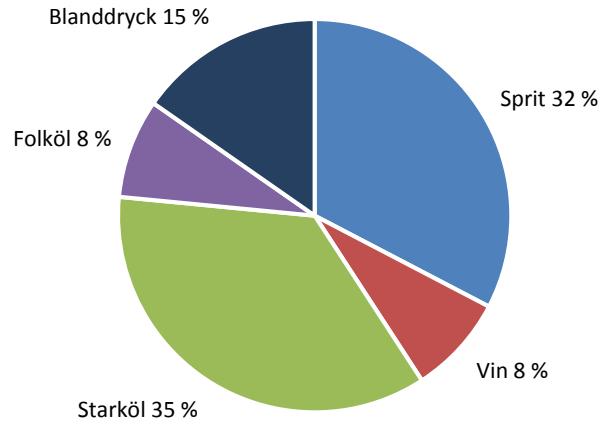
Figur 4. Andelen (%) som druckit alkohol någon gång samt andelen som druckit alkohol under de senaste 12 månaderna. Uppdelat efter årskurs.

Sett till alkoholkonsumtionen uppger elever i årskurs 9 en genomsnittlig årskonsumtion på 2,04 liter 100-procentig alkohol. Motsvarande konsumtion i år 2 på gymnasiet är 4,05 liter. Till skillnad från i länet i stort syns i Krokoms kommun ingen signifikant minskning sedan mätningen år 2012.

Den totala årskonsumtionen för år 2015 presenteras i figuren fördelad på olika dryckestyper (folköl, starköl, vin, sprit och blanddryck⁴), för båda årskurserna sammanslagna.

⁴ Med blanddryck avses starkcider, alkoholisk eller liknande.

Fördelning av dryckestyp

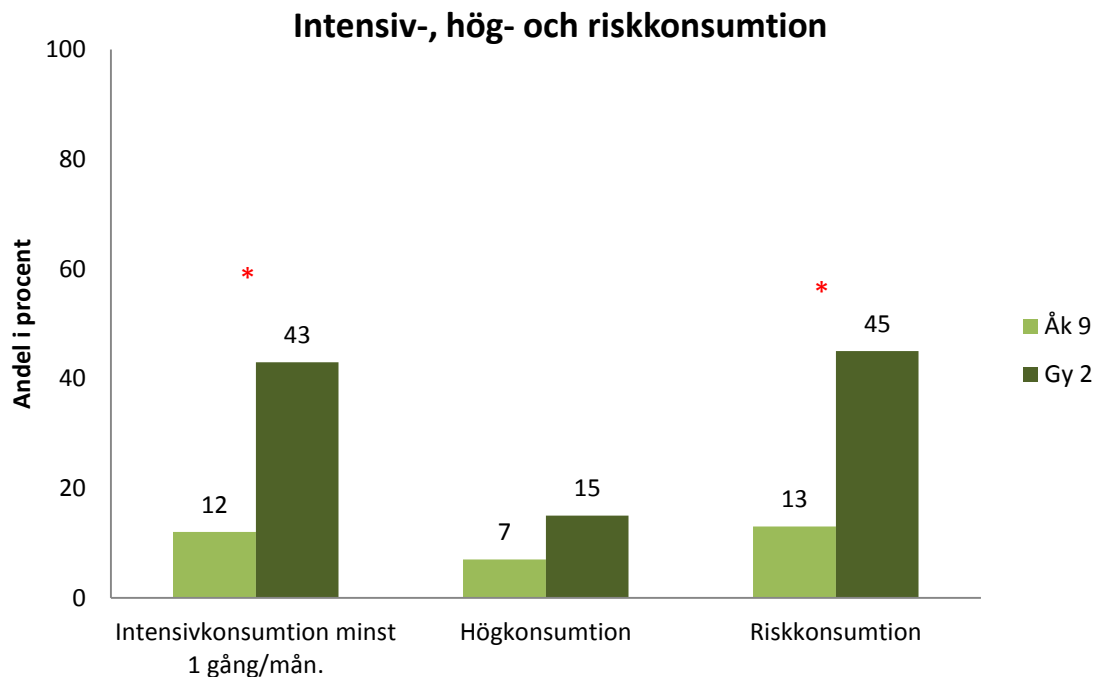
Figur 5. Den genomsnittliga årskonsumtionen fördelat på typ av dryck. Båda årskurserna sammanslagna.

I årskurs 9 är andelen elever som uppger att de har *druckit hembränt senaste 12 månaderna* 12 procent. Motsvarande andel i år 2 på gymnasiet är betydligt högre på 47 procent, vilket också är en klart högre andel än i länet i samma årskurs.

Intensiv-, hög- och riskkonsumenter

I figur 6 redovisas andelar för intensiv-, hög- samt riskkonsumtion. *Intensivkonsumtion* av alkohol mäts i enkäten genom frågan *hur ofta eleverna, under de senaste 12 månaderna, vid ett och samma tillfälle druckit alkohol motsvarande minst fyra stora burkar starköl/starkcider eller 25 cl sprit eller en helflaska vin eller sex burkar folköl*. Med *högkonsumtion* av alkohol avses en konsumtion av minst 9 standardglas⁵ för flickor eller minst 14 standardglas för pojkar per vecka. Som *riskkonsumenter* räknas de elever som uppger *högkonsumtion och/eller som intensivkonsumerar alkohol minst en gång per månad*.

⁵ Ett standardglas innehåller 12 gram alkohol (ex. 4 cl starksprit, 12cl vin eller 33 cl starköl)

Figur 6. Andelen (%) för intensiv-, hög- samt riskkonsumtion. Uppdelat efter årskurs.

Vad gäller intensivkonsumtion och riskkonsumtion är andelen elever i år 2 på gymnasiet i Krokoms kommun betydligt högre än motsvarande andel i länet. Även i årskurs 9 är andelen riskkonsumenter högre i kommunen än i länet.

Anskaffning av alkohol

På frågan om varifrån alkoholen kom från början senaste gången eleverna drack alkohol uppger eleverna, i båda årskurserna, att alkoholen främst kom från *Systembolaget*. I årskurs 9 uppger eleverna även att de *inte vet varifrån alkoholen kom* samt att den kom från *utlandet införd av någon vuxen* och i gymnasiets andra år att alkoholen kom från *person som tillverkar alkohol själv* samt från *restaurang*.

Eleverna ombeds också svara på i enkäten hur de fick tag på olika typer av drycker senaste gången de drack dem. Folköl samt alkohol från Systembolaget uppger eleverna i båda årskurserna att de främst får tag på från *pojke-/flickvän, kompis eller kompis syskon* följt av från *annan vuxen (langare) som köpte ut*. I gymnasiet år 2 uppger eleverna även att de köpt folköl själva.

Alkohol från föräldrar/vårdnadshavare

I årskurs 9 uppger 9 elever (8 procent) och i år 2 i gymnasiet 21 elever (40 procent) att de fått tag på folköl eller alkohol från Systembolaget från *egna föräldrar/vårdnadshavare med lov*. Andelen i andra året på gymnasiet är betydligt högre än motsvarande andel i länet i stort, 13 procent.

I enkäten ställs frågan om eleverna *under de senaste 12 månaderna har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar/vårdnadshavare*. I årskurs 9 är andelen elever som har blivit bjudna 24 procent (25 elever) och i gymnasiets andra år är motsvarande andel 45 procent (24 elever).

Konsekvenser av alkoholbruk

Enkäten innehåller frågor som rör risktagande i samband med alkoholkonsumtion där eleverna får uppge om de under de senaste 12 månaderna råkat ut för en rad händelser i samband med att de druckit alkohol. Nedan redovisas de vanligaste alkoholrelaterade problem som elever i de båda årskurserna i Krokoms kommun uppgav i undersökningen år 2015:

- förstört saker eller kläder
- råkat i gräl
- kört moped, bil eller annat motorfordon
- åkt moped, bil eller annat motorfordon med berusad förare

I de båda årskurserna totalt uppger även 20 elever att de i samband med att de har druckit alkohol har haft sex som de ångrat dagen efter. Vad gäller att ha kört eller åkt moped, bil eller annat motorfordon i samband med alkohol är andelen i Krokoms kommun, i båda årskurserna, dubbelt så hög som motsvarande andel i länet.

Narkotika, sniffning/boffning, läkemedel, dopning och spel

Narkotika

I årskurs 9 uppger 21 procent att de någon gång *under de senaste 12 månaderna har blivit erbjudna att prova eller köpa narkotika*. Motsvarande andel i gymnasiet år 2 är 28 procent. Andelen elever i årskurs 9 som uppger svarsalternativet *Ja* på frågan om de någon gång har haft lust att prova narkotika är 13 procent och 9 procent uppger alternativet *Tveksam*. I gymnasiets andra år uppger sammanlagt 7 elever svarsalternativen *Ja* eller *Tveksam*.

Andelen elever i årskurs 9 som uppger att de *har använt narkotika någon gång* är 5 procent (5 elever) och i gymnasiet år 2 är antalet elever som har använt narkotika för litet för att redovisas. Av de elever i årskurs 9 som har använt narkotika någon gång uppger alla att de har använt narkotika *under de senaste 12 månaderna*.

Narkotikatyp och anskaffning

Bland de elever i båda årskurserna som någon gång provat narkotika uppger de flesta att de har använt hasch och eller marijuana. Vanligaste sättet att få tag på narkotika är för elever i båda årskurserna från *kompis eller pojk-/flickvän*, följt av från *annan, t.ex. langare* samt från *bekant*.

Sniffning/boffning, läkemedel och dopning

Andelen elever som uppger att de *har sniffat/boffat någon gång* har, liksom i länet, minskat i årskurs 9 från 17 procent år 2012 till 7 procent (7 elever) år 2015. I år 2 på gymnasiet är antalet elever som sniffat/boffat någon gång för litet för att redovisas. Det vanligaste preparatet som elever i länet uppger att de har använt vid sniffning/boffning är bensin, lim och toaspray.

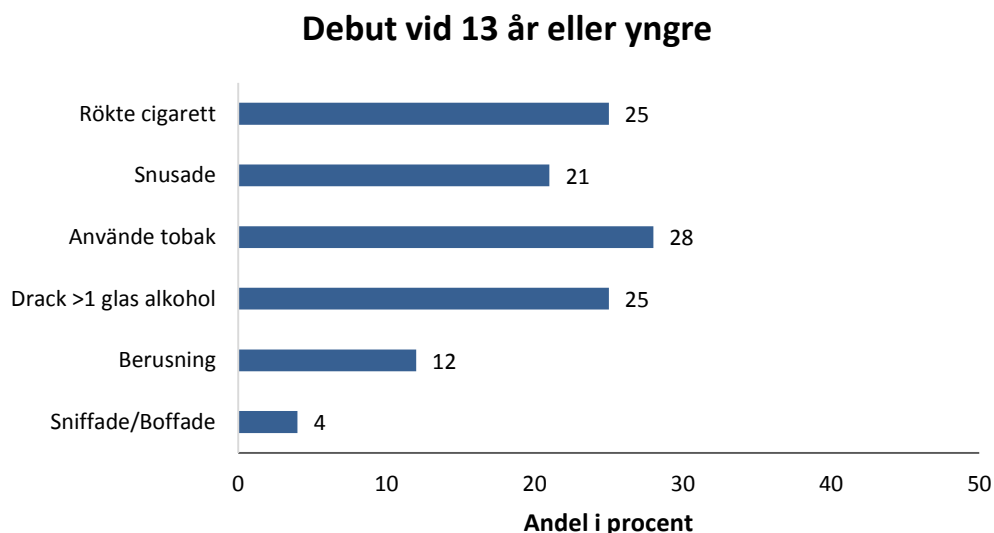
I årskurs 9 uppger 5 procent (5 elever) att de *någon gång har använt receptbelagda sömnmedel eller lugnande läkemedel utan läkarordination*. I gymnasiets andra år är antalet för litet för att redovisas. Vad gäller att *någon gång ha använt receptbelagda smärtstillande medel utan läkarordination* uppger 9 procent (9 elever) i årskurs 9 detta, vilket är högre än i länet. Motsvarande andel i år 2 på gymnasiet är 11 procent (6 elever). Totalt i de båda årskurserna uppger 8 elever att de *någon gång har använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte*. Totalt i länet, i de båda årskurserna tillsammans, uppger 11 elever (7 pojkar och 4 flickor) att de någon gång har använt androgena anabola steroider (AAS).

Spel om pengar

I årskurs 9 är andelen elever som har *spelat om pengar någon gång* 16 procent och i gymnasiets år 2 uppger 23 procent av eleverna att de någon gång har spelat om pengar, vilket är i nivå med länet.

Debutålder och tillgänglighet

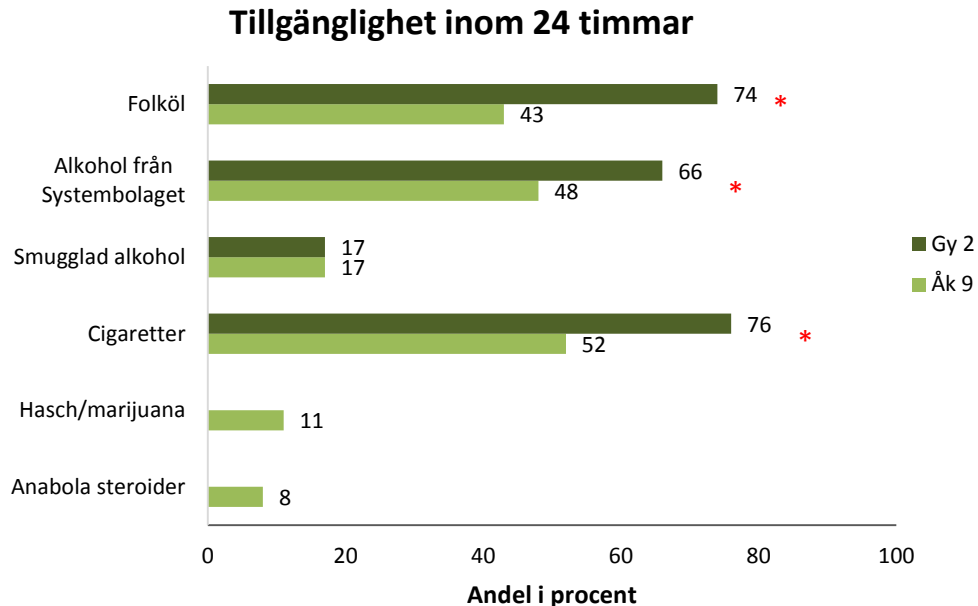
Andelen elever, i båda årskurserna sammanslagna, som uppger att de *debuterat med olika droger vid 13 års ålder eller yngre* redovisas i figur 7. Vad gäller att ha använt hasch/marijuana vid 13 år eller yngre är antalet elever för litet för att redovisas.

Figur 7. Andel (%) som uppger att de debuterat vid 13 år eller yngre. Båda årskurserna sammanslagna. (n=159)

Andelen elever som uppger att de snusat eller att de druckit minst ett glas alkohol vid 13 års ålder eller yngre är högre i kommunen än i länet i stort.

I figur 8 redovisas andel elever, för årskurs 9 respektive år 2 på gymnasiet, som uppger att de kan få tag på olika typer av droger inom 24 timmar.

Figur 8. Andel (%) som kan få tag på olika typer av droger inom 24 timmar. Uppdelat efter årskurs.

Elever i gymnasiets andra år rapporterar en högre tillgänglighet än vad elever i årskurs 9 gör när det gäller folköl, alkohol från Systembolaget samt cigaretter. I år 2 på gymnasiet är antalet elever som kan få tag på hasch/marijuana samt anabola steroider för litet för att redovisas. I årskurs 9 har andelen elever som kan få tag på cigaretter inom 24 timmar ökat sedan mätningen år 2012. I årskurs 9 är andelen elever i Krokoms kommun högre än i länet när det gäller att få tag på alkohol från Systembolaget, cigaretter samt anabola steroider inom 24 timmar.

Riskuppfattning och attityder

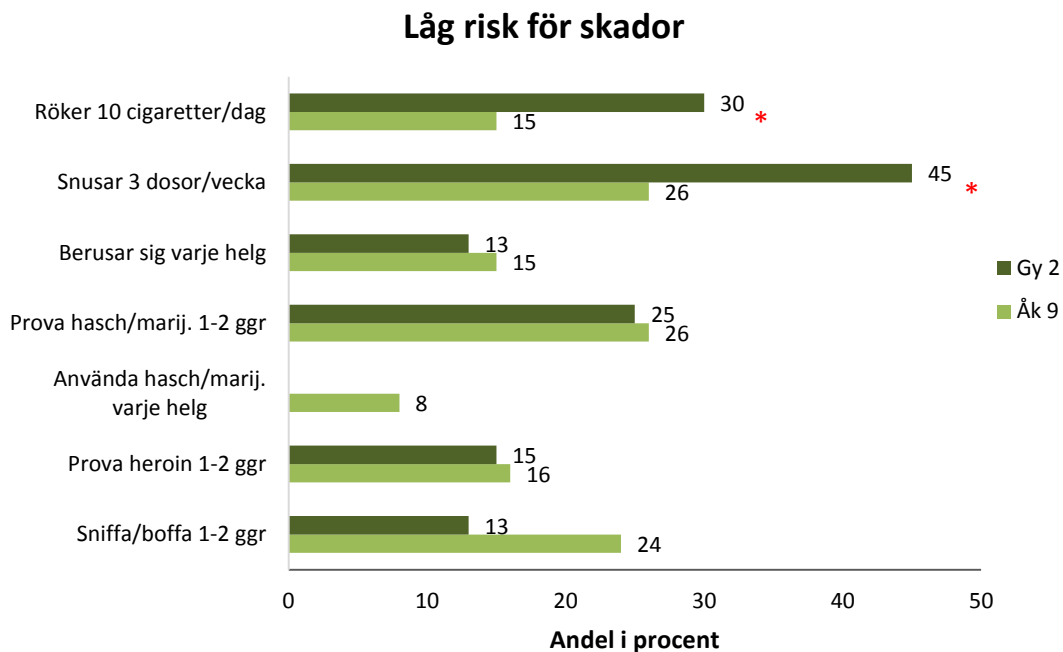
Elevernas riskuppfattning

I enkäten ställs frågor om elevernas riskuppfattning där de får ange *hur stor risk de tror att det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de:*

- röker 10 cigaretter eller mer per dag
- snusar 3 dosor (ca 75 prillor) per vecka
- berusar sig på alkohol varje helg
- provar marijuana eller hasch 1-2 gånger
- använder marijuana eller hasch varje helg
- provar heroin 1-2 gånger
- provar att sniffa/boffa 1-2 gånger

I texten som följer används begreppet *låg risk*, vilket innefattar de elever som har uppgett svarsalternativen *ingen risk* eller *liten risk*. Eleverna kunde även ange svarsalternativen *måttlig risk* och *stor risk*, men dessa redovisas ej här.

I figur 9 redovisas andelen elever som har uppgett *låg risk* gällande de beteenden som listats ovan.

Figur 9. Andel (%) elever som skattar *låg risk* att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt genom att använda de olika drogerna. Uppdelat efter årskurs.

Lägst skattar eleverna risken att *snusa 3 dosor per vecka* och att *prova hasch och marijuana 1-2 gånger*. Andelen elever i gymnasiet år 2 i Krokoms kommun uppger dock en högre riskuppfattning än elever i länet i stort vad gäller att prova hasch och marijuana 1-2 gånger. I samma årskurs uppger däremot eleverna i Krokoms kommun en lägre riskuppfattning än i länet vad gäller både cigarettrökning och snusning.

Genomgående vad gäller riskuppfattningen bland eleverna uppger cirka 10 procent i de båda årskurserna alternativet *vet ej*, vilket bör beaktas. Detta gäller främst riskuppfattningen kring sniffning/boffning, heroin samt att prova hasch/marijuana 1-2 gånger.

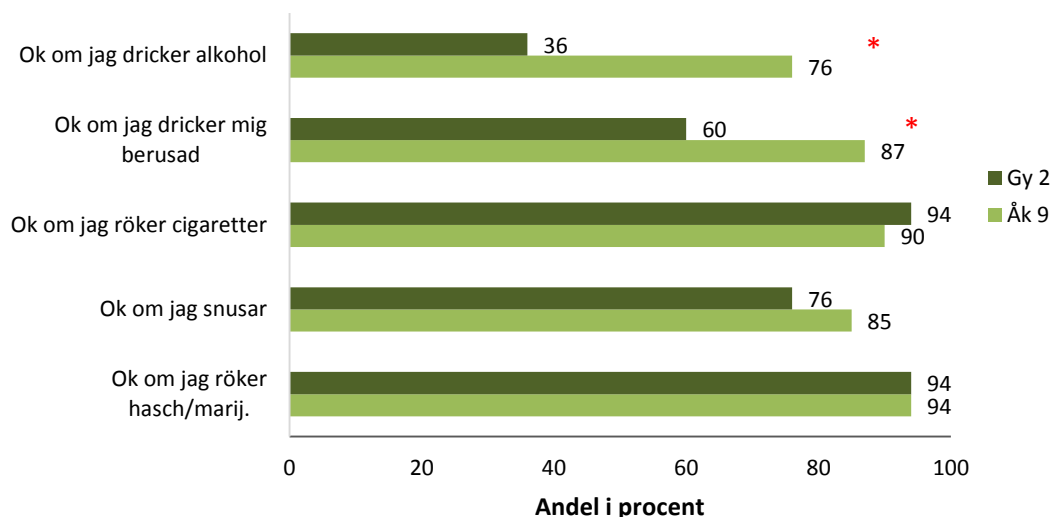
Elevernas uppfattning om föräldrars/vårdnadshavares attityder

I enkäten ingår ett avsnitt där eleverna får ta ställning till hur väl följande påståenden stämmer in på deras föräldrars/vårdnadshavares attityd. *För mina föräldrar är det okej om jag:*

- *dricker alkohol*
- *röker hasch/marijuana*
- *röker cigaretter*
- *snusar*
- *dricker mig berusad*

I texten som följer används begreppet *stämmer dåligt*, vilket innefattar de elever som har uppgett svarsalternativen *stämmer mycket dåligt* och *stämmer ganska dåligt*. Eleverna kunde även ange svarsalternativen *stämmer mycket bra* eller *stämmer ganska bra*, men dessa redovisas ej här. I figur 10 redovisas andelen elever som har uppgett *stämmer dåligt* på påståendena som listats ovan.

Andel som uppger att påståendena stämmer dåligt

Figur 10. Andel (%) elever som uppger att påståendena om föräldrars/vårdnadshavares attityd stämmer dåligt. Uppdelat efter årskurs.

Mest restriktiv inställning hos föräldrar/vårdnadshavare skattar eleverna, i båda årskurserna, för påståendet om det är *okej att jag röker hasch/marijuana* följt av det är *okej om jag röker cigaretter*. När det gäller elevernas skattning av föräldrar/vårdnadshavares attityd till att de dricker alkohol och att de dricker sig berusade skattar niondeklassarna en mer restriktiv attityd än vad eleverna i gymnasiet år 2 gör. I Krokoms kommun skattar eleverna, i båda årskurserna, en mindre restriktiv attityd från föräldrar/vårdnadshavare jämfört med elever i länet när gäller alkohol och berusning.

Eleverna får även uppge ifall deras föräldrar/vårdnadshavare *vet vilka kompisar de umgås med* och om de *vet var de är på fredags- och lördagskvällar*. I årskurs 9 uppger 89 procent och i år 2 på gymnasiet 98 procent av eleverna att deras föräldrar/vårdnadshavare vet vilka *alla* eller *de flesta* kompisar är. I årskurs 9 uppger 90 procent av eleverna att deras föräldrar/vårdnadshavare *alltid* eller *för det mesta* vet var eleverna är på fredags- och lördagskvällar. Motsvarande andel i andra året på gymnasiet är och 87 procent.

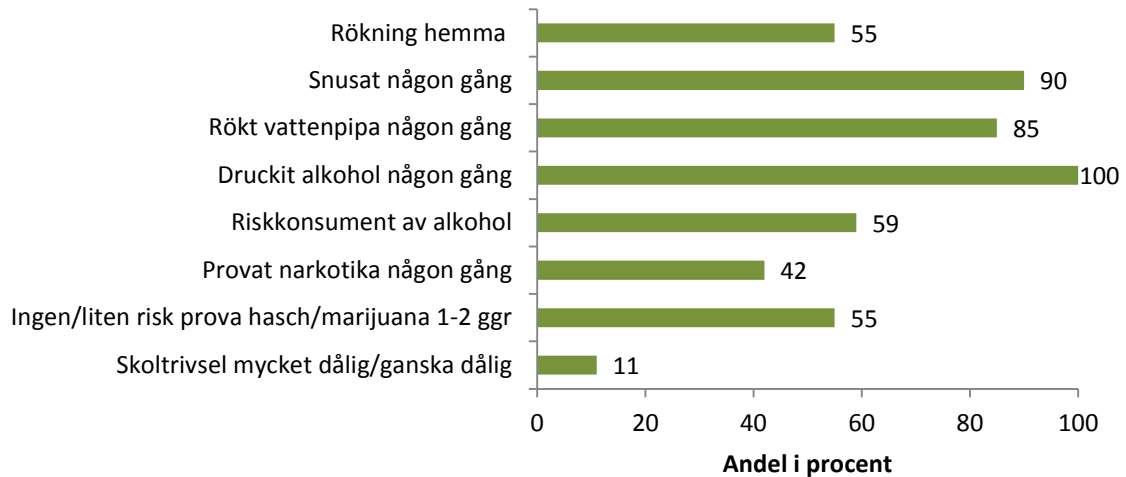
Samband och riskfaktorer – i länet

Enligt Folkhälsomyndigheten (Folkhälsomyndigheten, 2015) visar data på tydliga samband mellan riskbruk av alkohol, cannabisanvändning, tobaksbruk och riskabla spelvanor. Dessa samband tyder på att det ofta också är samma grupper som har flera olika beroendeframkallande levnadsvanor, vilket bör beaktas när förebyggande och hälsofrämjande arbete planeras.

Även i denna enkätundersökning syns, på länsnivå, samband mellan olika droger och i detta avsnitt presenteras ett antal riskfaktorer som kan antas vara gemensamma för flera av de beroendeskapande levnadsvanorna. Viktigt att framhålla är att dessa inte är orsakssamband, vilket betyder att det inte går att säga vilken av faktorerna som orsakar vilken, utan endast att det finns ett samband dem emellan. De riskfaktorer som redovisas är frekvent rökning, tidig alkoholdebut, narkotikaerfarenhet, skolk samt föräldrar/vårdnadshavares bjudvanor.

I figur 11 presenteras den grupp elever, i båda årskurserna sammanslagna, som uppger att de *röker varje dag/nästan varje dag* (123 elever). Denna grupp utmärker sig mot övriga elever med en högre förekomst på en rad faktorer i undersökningen.

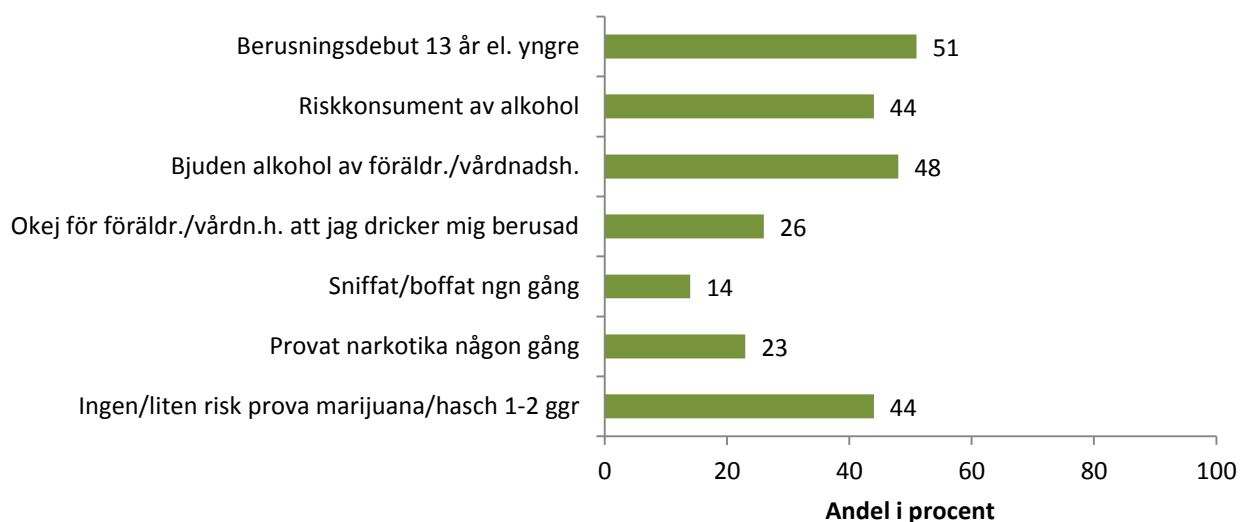
Röker varje/nästan varje dag

Figur 11. Samband mellan frekvent rökning och andra faktorer i undersökningen (n=123 elever).

Bland de elever som har svarat att de någon gång har druckit alkohol finns ett flertal skillnader mellan de elever som uppger att de har debuterat med minst ett glas alkohol vid 13 års ålder och de elever som debuterat senare. I figur 12 redovisas andelar för elever med *tidig alkoholdebut* (332 elever i båda årskurserna).

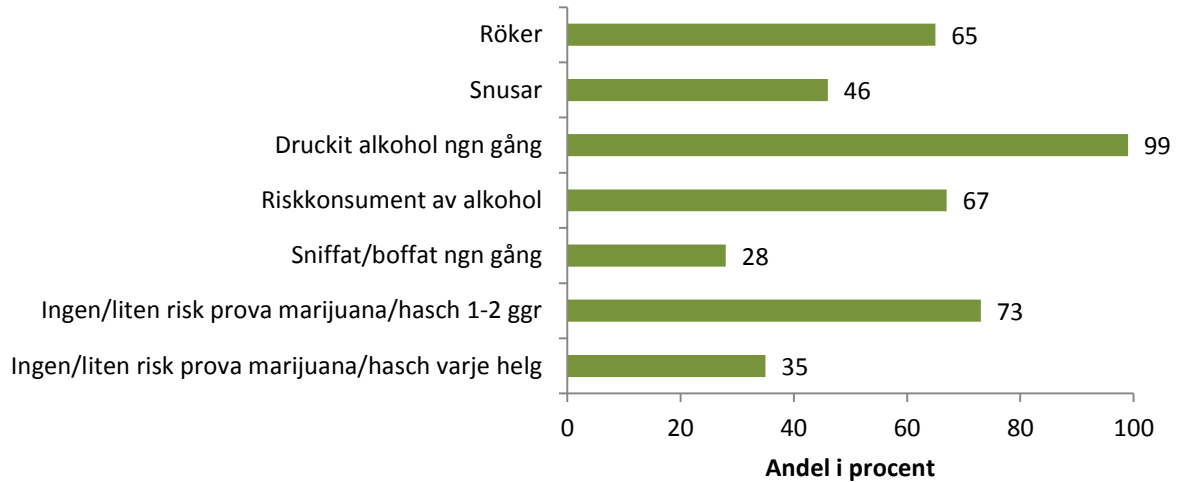
Tidig alkoholdebut - 13 år eller yngre

Figur 12. Samband mellan tidig alkoholdebut och andra faktorer i undersökningen (n=332 elever).

Gruppen elever, i båda årskurserna, som uppger att de någon gång har provat narkotika utmärker sig också genom högre förekomst än övriga elever på en rad faktorer i undersökningen. I figur 13 presenteras andelar för de elever som har *provat narkotika någon gång* (167 elever).

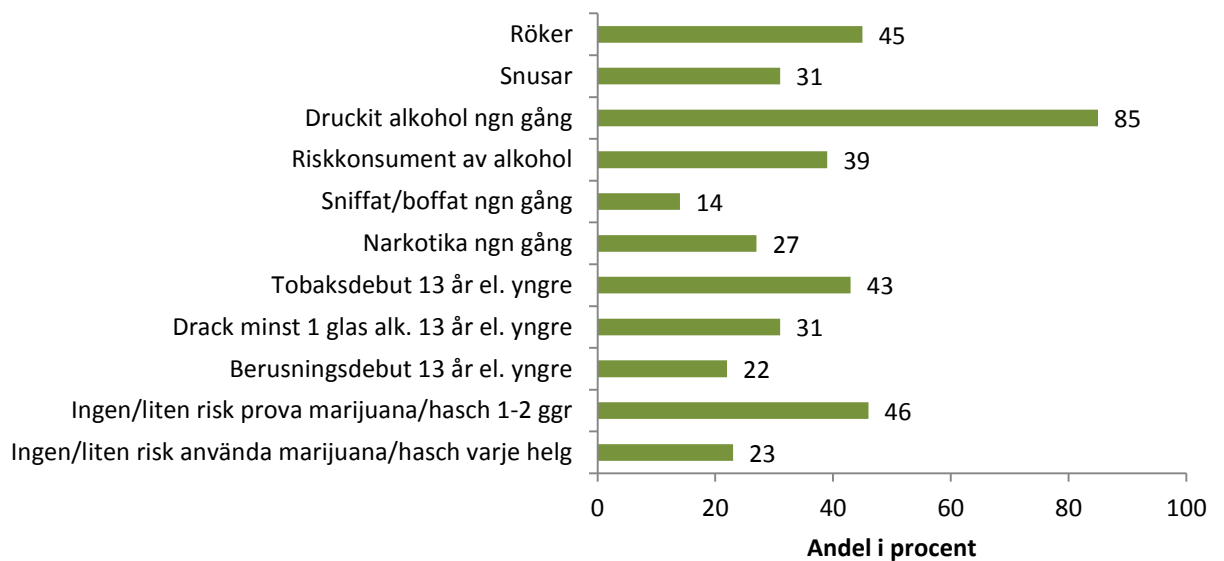
Använt narkotika någon gång

Figur 13. Samband mellan narkotikaerfarenhet och andra faktorer i undersökningen (n=167 elever).

Andelen elever som skolkar minst 1 gång per månad har minskat sedan tidigare mätningar. Detta är dock fortfarande en grupp som uppger en hög andel vad gäller olika riskbeteenden jämfört med övriga elever. I figur 14 presenteras andelar för de elever, i båda årskurserna, som *skolkar minst 1 gång per månad* (175 elever).

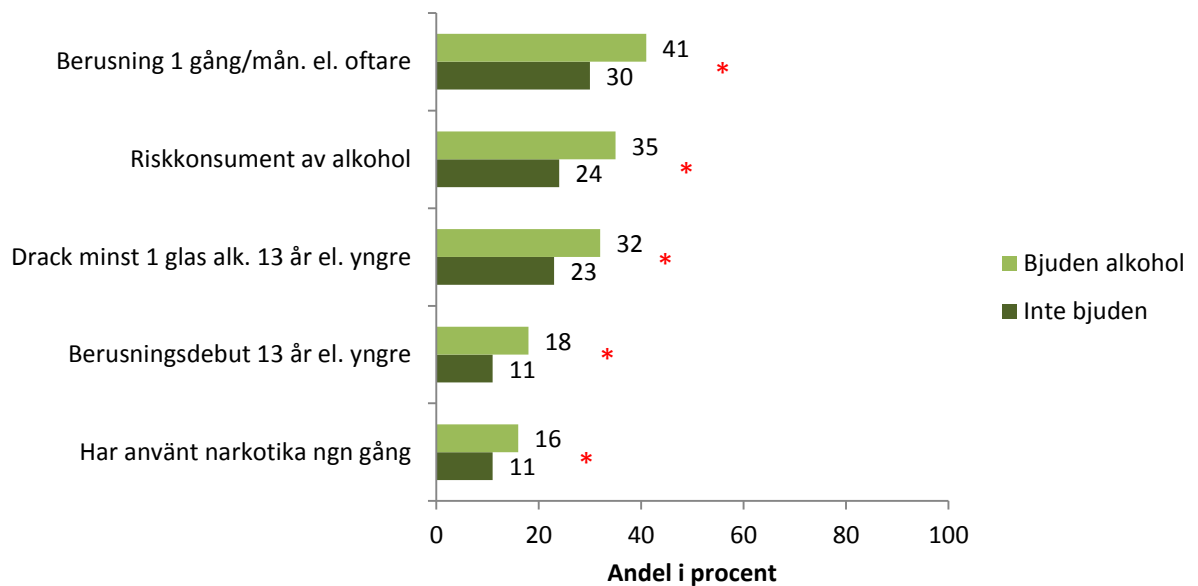
Skolkar minst 1 gång/månad

Figur 14. Samband mellan skolk och andra faktorer i undersökningen (n=175 elever).

I resultatet från enkätundersökningen syns även samband mellan droganvändande och förhållanden i hemmet. Ett sådant samband är att ha blivit bjuden på alkohol av föräldrar/vårdnadshavare kopplat till den egna alkoholkonsumtionen. I figur 15 redovisas andelar för de elever, i båda årskurserna sammanslagna, som uppger att de har druckit alkohol någon gång uppdelat efter om de har *blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar/vårdnadshavare under de senaste 12 månaderna* eller inte.

Bjuden på alkohol av föräldrar/vårdnadshavare senaste 12 mån

Figur 15. Skillnader i alkoholkonsumtion mellan de elever som uppger att de blivit bjudna på alkohol av föräldrar/vårdnadshavare senaste 12 månaderna och de elever som inte har blivit bjudna. (Bjudna n=495 elever, Inte bjudna n=756 elever)

Sammanfattande diskussion

Rapporten baseras på resultat från enkätundersökningen *Skolelevers drogvanor 2015* och redovisar ett nuläge samt utveckling över tid av drogvanor i årskurs 9 samt år 2 på gymnasiet i Krokoms kommun. Totalt bearbetades 106 enkäter i årskurs 9 och 53 enkäter i gymnasiets år 2. Syftet med rapporten är att ge underlag för prioriteringar och beslut gällande förebyggande åtgärder inom ANDT-området samt ett underlag för uppföljning i det förebyggande och främjande arbete som bedrivs. Vidare är ett syfte att belysa skillnader mellan olika grupper för att långsiktigt bidra till ett underlag som främjar en jämlik hälsa.

Resultatet visar en positiv utveckling vad gäller sniffning/boffning där en lägre andel av eleverna i årskurs 9 uppger att de har sniffat/boffat någon gång. Andelen elever som har använt narkotika är i årskurs 9 i nivå med länet och i gymnasiets år 2 understiger antalet 5 individer. I den senare årskursen är det också färre än 5 elever som uppger att de kan få tag på hasch/marijuana inom 24 timmar och riskuppfattningen vad gäller cannabis är högre i kommunen än i länet.

Samtidigt finns fortfarande behov av att arbeta långsiktigt med följande områden:

Minskad tillgänglighet av alkohol och ökat föräldrastöd

I riket och i länet finns en positiv trend vad gäller alkohol, där andel konsumenter, alkoholmängd och riskkonsumtion minskat i båda årskurserna. Denna trend syns inte i resultatet för Krokoms kommun. Andelen alkoholkonsumenter är oförändrad i årskurs 9 och högre än i länet i båda årskurserna. Även andelen elever som uppger riskkonsumtion av alkohol är högre i kommunen än i länet i både årskurs 9 och år 2 på gymnasiet. I den senare årskursen uppger nära hälften av eleverna att de har druckit hembränt under det senaste året, vilket är en dubbelt så hög andel jämfört med länet. Förutom att konsumtionen är högre i kommunen uppger elever i Krokoms kommun en högre tillgänglighet av alkohol, en högre andel elever som debuterar tidigt med alkohol samt en mindre restriktiv föräldraattityd vad gäller alkohol jämfört med i länet. När det kommer till att ha blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar/vårdnadshavare uppger var fjärde elev i årskurs 9 och knappt hälften i gymnasiets år 2 att de har blivit bjudna. Detta bör betonas då det i länsresultatet finns ett samband mellan att ha blivit bjuden på alkohol av föräldrar/vårdnadshavare och en högre alkoholkonsumtion och tidigare debut av alkohol. Vad gäller konsekvenser av alkoholbruk uppger en högre andel av eleverna i Krokoms kommun jämfört med i länet att de har kört motorfordon i samband med alkoholintag eller att de har åkt motorfordon med berusad förare. Sammantaget talar detta för tillgänglighetsbegränsning av alkohol samt fortsatta informations- och stödinsatser till föräldrar/vårdnadshavare.

Fortsatta tobaksförebyggande insatser

Vad gäller rökning syns ingen signifikant förändring över tid i årskurs 9, däremot har andelen elever som snusar ökat i denna årskurs. Andelen snusare är även högre än i länet i båda årskurserna. Eleverna har också en låg riskuppfattning när det kommer till tobak jämfört med andra droger. Resultatet på länsnivå visar även på ett samband mellan frekvent rökning och förekomst av att ha provat andra droger. När det kommer till att ha rökt vattenpipa någon gång syns i kommunen en ökning av andelen elever i årskurs 9 och en tendens till ökning i gymnasiet år 2. I Krokoms kommun uppger eleverna i högre utsträckning en tidig debut av

snus samt en högre tillgänglighet av cigaretter jämfört med i länet. Detta sammantaget visar på vikten av fortsatta tobaksförebyggande insatser. En stor andel av eleverna uppger också att de vill sluta med tobak, särskilt rökning, nu eller i framtiden, vilket visar på behovet av en tillgänglig tobaksavvänjning.

Sammanfattningsvis visar resultatet av drogvaneundersökningen att droger finns tillgängliga och används bland skolelever i Krokoms kommun samt att det finns skillnader i användande av droger över tid samt utifrån ålder. Resultatet i länet visar även på skillnader utifrån kön. Annan forskning där socioekonomiska faktorer studerats i relation till drogvvanor visar ingen entydig bild. Dock finns indikation på att socioekonomiska skillnader föreligger, men att dessa inte verkar etableras förrän under gymnasietiden (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2014). I CANs rapport visade resultaten att bland elever i år 2 på gymnasiet i skolor med en större andel högutbildade föräldrar tenderar den genomsnittliga alkoholkonsumtionen, andelen intensivkonsumenter av alkohol, förekomsten av alkoholrelaterade problem och andelen dagligrökare att vara lägre.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har i en utvärdering av metoder för att förebygga missbruket av alkohol, droger och spel hos barn och unga presenterat ett antal slutsatser. En slutsats är att så kallade multimodala projekt, det vill säga projekt där många aktörer i samverkan agerar lokalt med ett gemensamt mål där flera tillgänglighetsbegränsande insatser ingår, kan leda till en minskad alkoholkonsumtion hos unga (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, 2015). Beredningen betonar även att kunskapsluckor inom området behöver fyllas och att forskning med fler utvärderande studier behöver genomföras. Detta talar för att utvärderingar av de drogförebyggande insatser som genomförs i länet bör vara ett prioriterat område framåt. Slutligen är ett helhetsperspektiv kring barn och unga i det drogförebyggande arbetet av största vikt där en rad olika faktorer behöver beaktas. Områden som lyfts från den länsgemensamma analysgruppen att ta hänsyn till är hur skolsituationen ser ut, hur hälsan är i stort, självkänsla och självförtroende, tillgång till drogfria arenor, fritidsmöjligheter samt föräldrar/vårdnadshavares roll.

Referenser

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2014). *Skolelevs drogvanor 2014. Rapport nr 146*. Stockholm.

Folkhälsomyndigheten. (den 15 12 2015). Hämtat från <http://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/andts/samband-mellan-alkohol-narkotika-tobak-och-spel/>

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. (2015). *Att förebygga missbruk av alkohol, droger och spel hos barn och unga. Rapport 243*. Hämtat från www.sbu.se/243

Tobaksfakta. (den 02 12 2015). Hämtat från www.tobaksfakta.org

Bilaga 1

Analys, tolkning och begränsningar

Rapporten redovisar resultatet för elever i årskurs 9 samt år 2 på gymnasiet som har Krokoms som skolkommun, vilket innebär att resultaten även baseras på svar från elever som är folkbokförda i annan kommun men som går i skola i Krokoms kommun. Detta innebär också att elever som är folkbokförda i Krokoms kommun, men som går i skola på annan ort redovisas i respektive skolkommuns rapport samt i länsrapporten.

Huvudsakligen presenteras resultatet från undersökningen år 2015, men även jämförelser med undersökningen år 2012 förekommer för årskurs 9. Det krävs dock stora förändringar över tid för att en eventuell skillnad ska vara statistiskt säkerställd, då elevantalet är litet. Resultatet presenteras till största delen uppdelat på de två årskurserna då eleverna är för få för att särredovisas utifrån kön. De skillnader som är statistiskt säkerställda (signifikanta) markeras med en asterisk (*). Jämförelser med länet förekommer i denna rapport och redovisas där kommunens resultat avviker från länets.

I de flesta figurer redovisas andelar i procent beräknade på totalmaterialet, det vill säga samtliga elever i respektive grupp. I dessa fall redovisas inga bastal för procentberäkningarna, utan antalet elever framgår i tabell A. I vissa fall avser procentberäkningarna ytterst få individer och dessa figurer/tabeller ska tolkas med försiktighet då varje individ utgör en stor andel och därmed får stort genomslag. CAN har en metodologisk gräns om 50 individer, vilket innebär att inga beräkningar görs på grupper med bastal under 50 individer eftersom resultatet då kan bli missvisande. Denna gräns har tillämpats i denna rapport. Då drogvaneundersökningen anses innehålla etiskt känsliga uppgifter och syftar till att visa ungdomars drogvanor på gruppnivå, snarare än att peka ut enskilda individer, redovisas inte resultat på kommunnivå där antalet elever understiger 5 individer.

Redovisningen avser samtliga elever som skulle ha besvarat respektive fråga. Detta innebär att andelen som hoppat över en fråga, *ej svar*, också ingår i totalen. Alla data redovisas avrundade till hela procenttal och på grund av detta kan det förekomma att de sammanslagna andelarna över- eller understiger 100 procent.

Då enkäten innehåller känsliga frågor finns det risk för att eleverna medvetet eller omedvetet underrapporterar sin konsumtion av olika droger. Även överrapportering kan förekomma och en möjlig orsak till detta kan vara leklust och att man vill imponera på kamrater. CAN genomför dock kontroller av datamaterialet för att hitta uppenbart undermåligt eller oseriöst ifyllda enkäter.